

ปัญหาประการหนึ่ง ในการกำหนดนโยบายและการบริหารงานความมั่นคงของมนุษย์ คือ การขาดเครื่องมือที่จะใช้ประเมินสถานการณ์ทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค ข้อจำกัดนี้ทำให้ การกำหนดนโยบายตลอดจนการบริหารจัดการระดับมหภาค ขาดทิศทางที่ชัดเจน เช่นเดียวกับกับ ระดับจุลภาคที่องค์กรและประชากรจำนวนไม่น้อยพยายามแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการใช้ ชีวิตให้มีความมั่นคงและเท่าเทียมหรือใกล้เคียงกับเกณฑ์ของสังคม การพัฒนาดัชนีชี้วัด มาตรฐานความมั่นคงของมนุษย์ในครั้งนี้ ถือเป็นความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาข้างต้นภายใต้ กรอบความคิดของความเป็นไทย ดัชนีชี้วัดที่พัฒนาขึ้น นอกจากจะใช้วัดความมั่นคงของมนุษย์ มิติต่าง ๆ ในระดับมหภาคของประเทศแล้ว ยังสามารถประยุกต์ใช้กับการประเมินความมั่นคงของ มนุษย์ในระดับบุคคลเพื่อการพัฒนาตนเองให้ทัดเทียมกับคนส่วนใหญ่ของสังคม

ส่วนประกอบสำคัญของดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ที่พัฒนาขึ้นภายใต้การวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. **แบบประเมินความมั่นคงของมนุษย์ระดับบุคคล** แบบประเมินชุดนี้พัฒนาขึ้น โดยอาศัยกรอบแนวคิดทางวรรณกรรมและปรัชญาการดำเนินงานของกระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ เป็นแนวทางแบบเฉพาะส่วนที่ใช้ชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วยตัวชี้วัดที่สามารถให้ค่าเป็นตัวเลขได้จำนวน 70 ตัวชี้วัด ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวจัดกลุ่มได้ เป็น 10 มิติ คือ มิติการมีงานทำและรายได้ มิติที่อยู่อาศัย มิติสุขภาพอนามัย มิติการศึกษา มิติความมั่นคงส่วนบุคคล มิติครอบครัว มิติการสนับสนุนทางสังคม มิติสังคม – วัฒนธรรม มิติ สิทธิและความเป็นธรรม และมิติการเมืองและธรรมาภิบาล โดยในกระบวนการพัฒนาได้มีการ สรรหาคณะผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับมิติต่าง ๆ ของความมั่นคงของมนุษย์ช่วยตรวจสอบและ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแบบประเมินให้ครอบคลุมและเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. **ข้อมูลระดับพื้นที่** นอกจากข้อมูลระดับบุคคลแล้ว ยังได้รวบรวมข้อมูลตาม ตัวชี้วัดระดับจังหวัดและระดับระหว่างประเทศ ข้อมูลที่รวบรวมคงอยู่ในกรอบของมิติความมั่นคง ของมนุษย์ทั้ง 10 มิติ อย่างไรก็ตามข้อมูลระดับจังหวัดและโดยเฉพาะระดับระหว่างประเทศอยู่นอกเหนือการกำหนดได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลเท่าที่มีอยู่จริงขณะสำรวจเป็นสำคัญ

3. **วิธีการประมวลผล** ได้พัฒนาสูตรดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ (Composite Human Security Index : CHSI) ขึ้น สูตรดังกล่าวสามารถใช้ได้เป็นกรณีทั่วไปทั้งระดับบุคคล และระดับพื้นที่ ก่อนนำไปใช้จริงได้นำไปทดสอบวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบกับ Human Development Index : HDI (ซึ่งไม่ได้แสดงวิธีการคิดคำนวณ) และ Human Poverty

Index HPI ดัชนีทั้งสองเป็นดัชนีสากลที่ยอมรับกันในระดับนานาชาติ แต่สาระสำคัญของการวัดแตกต่างกันไปจาก CHSI อย่างไรก็ตามผลการวัดแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องระหว่าง CHSI กับดัชนีที่ใช้เป็นเกณฑ์เปรียบเทียบทั้งสองในระดับนำพอใจเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะ HDI

4. เกณฑ์ความมั่นคงของมนุษย์ องค์ประกอบสุดท้ายของดัชนี คือ เกณฑ์ความมั่นคงของมนุษย์ การสร้างเกณฑ์ระดับบุคคลนั้น การวิจัยได้ทำการสำรวจจากประชากรวัยทำงานในพื้นที่ 17 จังหวัด ในทุกภูมิภาครวมทั้งกรุงเทพมหานคร ส่วนระดับพื้นที่นั้นใช้ข้อมูลระดับจังหวัดทุกจังหวัดที่มีข้อมูลครบตามตัวชี้วัดที่เลือกใช้ ทำนองเดียวกับในระดับระหว่างประเทศที่เกณฑ์ที่สร้างขึ้นใช้ข้อมูลเปรียบเทียบจากรายงานของธนาคารโลก

ผลจากการศึกษาวิจัยทำให้สามารถสร้างเกณฑ์วัดความมั่นคงของมนุษย์ของประชากรวัยทำงานไทย 11 เกณฑ์ (เกณฑ์ความมั่นคงของมนุษย์รายมิติ 10 เกณฑ์ และเกณฑ์ความมั่นคงของมนุษย์โดยรวม 1 เกณฑ์) เกณฑ์ดังกล่าวช่วยให้ประชากรระดับจุลภาคสามารถตรวจสอบความมั่นคงของมนุษย์ของตนเองในแต่ละมิติว่าอยู่ในระดับใดเมื่อเทียบกับเกณฑ์หรือบรรทัดฐานของกลุ่ม การเปรียบเทียบช่วยบ่งบอกว่าอะไรคือจุดแข็ง และอะไรคือจุดอ่อนที่ต้องพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลในแนวลึกยังให้ข้อค้นพบสำคัญที่นำไปสู่แนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ สาระสำคัญของยุทธศาสตร์ คือ การกำหนดให้ความมั่นคงด้านครอบครัว และสุขภาพอนามัยเป็นแกนของการพัฒนา กล่าวคือ มิติทั้งสองเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการของการพัฒนา ส่วนมิติความมั่นคงอื่น ๆ ที่เหลือนั้น ควรกำหนดให้เป็นเพียง "วิธีการ" เท่านั้น อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างการวิเคราะห์ทางสถิติบ่งบอกต่อไปว่า บูรณาการของการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ทั้ง 10 มิติเป็นสิ่งจำเป็น

การใช้ CHSI วิเคราะห์ในระดับพื้นที่ช่วยให้สามารถจัดกลุ่มจังหวัดต่าง ๆ ตามระดับความมั่นคงโดยรวมเปรียบเทียบกัน นอกจากนั้นค่า CHSI ในแต่ละมิติของแต่ละจังหวัดเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยยังบ่งบอกถึงจุดอ่อนที่ควรหาทางปรับปรุงและจุดแข็งที่สามารถใช้เป็นตัวนำของการพัฒนา การประเมินในระดับโลกก็เช่นกัน CHSI บ่งบอกว่าความมั่นคงของมนุษย์โดยรวมของประเทศไทยอยู่ในระดับใดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ และยังคงแสดงผลต่อไปว่าจุดใด คือ ข้อได้เปรียบหรือข้อเสียเปรียบเชิงสัมพัทธ์ของประเทศไทย

ในส่วนสุดท้ายของการวิจัยเป็นการประมวลข้อเสนอแนะและแนวทางการประยุกต์ใช้ CHSI ในกำหนดนโยบายและการบริหารงานความมั่นคงของมนุษย์ อันได้แก่

1. ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของมนุษย์
2. การประเมินจุดอ่อน - จุดแข็งของบุคคลและพื้นที่
3. การติดตามและประเมินผล

4. การจัดสรรทรัพยากร

5. การกำหนดหน่วยงานและหน้าที่ความรับผิดชอบ

6. การส่งเสริมการใช้ CHSI ในระดับปัจเจก

นอกจากนั้น งานวิจัยฉบับนี้ยังเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติในการใช้ประโยชน์จาก CHSI อย่างยั่งยืน แนวทางดังกล่าว บอกวิธีการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลข้างต้น การทำข้อมูลให้ทันสมัย และที่สำคัญ คือ ขั้นตอนการประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์พร้อมตัวอย่างอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามแนวปฏิบัติส่วนนี้ไม่ได้บรรจุในรายงานที่เผยแพร่สู่สาธารณชน เนื่องจากเกี่ยวข้องกับเฉพาะกับหน่วยงานที่รับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์เท่านั้น

กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์

สิงหาคม 2548